

16. Сидоренко Е. Н. Очерки по теории местоимений современного русского языка / Е. Н. Сидоренко. – К.–Одесса : Лыбидь, 1990. – 148 с.
17. Федорова М. В. Лексико-грамматические очерки по истории русских местоимений / М. В. Федорова. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1965. – 202 с.
18. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – Л. : Учпедгиз, 1941. – 620 с.
19. Шведова Н. Ю. Местоимение и смысл : класс русских местоимений и открываемые ими смысловые пространства / Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1998. – 176 с.

Анотація

У статті проаналізовані семантико-граматичні й функціональні особливості займенника *весь* (*увесь*). Установлено категоріальну співвідносність даної лексеми з іменниками й прикметниками, у деяких контекстах відзначене обставинне значення. Прономінатив *весь* (*увесь*) є дослідженим з погляду семантичного наповнення, реалізованого в певних контекстуальних умовах; сполучувальних обмежень у вживанні; синтаксичної позиції; формальних граматичних показників. Визначені мовні смисли, що мають у своєму арсеналі засоби вираження займенника *весь* (*увесь*).

Ключові слова: займенник, *весь*, мовний смисл, ономасіологія, семасіологія.

Аннотация

В статье проанализированы семантико-грамматические и функциональные особенности местоимения *весь*. Установлена категориальная соотносительность данной лексемы с именами существительными и прилагательными, в некоторых контекстах отмечено обстоятельственное значение. Прономинатив *весь* исследован с точки зрения семантического наполнения, реализуемого в определенных контекстуальных условиях; сочетаемостных ограничений в употреблении; синтаксической позиции; формальных грамматических показателей. Определены языковые смыслы, имеющие в своем арсенале средства выражения местоимения *весь*.

Ключевые слова: местоимение, *весь*, языковой смисл, ономасиология, семасиология.

Summary

In the article semantical-grammatical and functional features of pronoun *all* is analysed. The category correlativeness of this lexeme is set with nouns and by adjectives, a adverbial modifier value is marked in some contexts. Pronominativ *all* is investigational from point of the semantic filling, realized in certain contextual terms; combined limitations in the use; to syntactic position; formal grammatical indexes. Linguistic senses, having in the arsenal of facilities of expression a pronoun *all*, are certain.

Keywords: a pronoun, *all*, linguistic sense, onomasiology, semasiology.

УДК 811.161.2+811.161.1

Шевчук О.В.,
аспірантка,
Національний університет
"Києво-Могилянська академія"

МОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ БІЛІНГВІВ

На сьогодні для гуманітарного дискурсу дуже **актуальним** є поняття компетенції, тобто спроможності застосовувати знання й досвід на практиці. Дослідженню мовної компетенції присвячена велика кількість робіт як українських,

так і закордонних авторів, хоча одностайності в поглядах і вичерпної характеристики поняття не має, що, власне, й спонукає до чергового аналізу складного, неоднозначного й дуже широкого терміна. Важливим є розгляд поняття індивідуальної мовної компетенції крізь призму стану українсько-російської двомовності, оскільки у такому разі формуватиметься загальна картина колективних умінь і навичок білінгвальних мовців, що змушені повсякчас перебувати у ситуації двомовності, яка не завжди буває збалансованою.

Вивчення мовної компетенції як соціолінгвістичної проблеми, крім теоретичного аспекту, має неабияку практичну перспективу, адже дає можливість оцінити мовну ситуацію конкретного регіону й держави в цілому не тільки з погляду функцій мов, які наявні на певній території, але й з погляду людини, її комунікативних здібностей, можливостей та потреб, що обумовлює актуальність окресленої проблеми. Отже, **мета** нашої роботи полягає у теоретичній характеристиці поняття мовної компетенції саме білінгвальних осіб, що, з одного боку, допоможе більш чітко дефінувати термін, а, з іншого боку, на практиці – сприятиме повноцінному аналізу лінгвістичних деформацій білінгвального мовлення, адже опис поняття мовна компетенція передбачає характеристику її складових компонентів.

Говорячи про мовну компетенцію, слід звернути увагу на два аспекти її формування – особистісний та загальний, тобто визначати індивідуальний фактор впливу, який, на нашу думку, є найголовнішим, а саме – рідну чи-то базову мову для індивіда. Щодо загального чинника, то тут треба ураховувати вплив специфічної мовної ситуації України, яка характеризується різноманітними формами побутування білінгвізму.

Розпочати розгляд цієї проблеми слід з уточнення вже наявних термінологічних опрацювань взаємопов'язаних понять, а саме – *мовна компетенція* та *базова (рідна) мова*. Термін *мовна компетенція* до наукового дискурсу був уведений Н. Хомським, який визначав це поняття як знання мови у протиположності мовному використанню [9, 21]. На його думку, мовна компетенція носія мови складається з суми усіх знань про мову, яка й виступає підґрунтям граматики. Лінгвіст вибудовував свою концепцію в ідеалістичному дусі, про що свідчить одне з вихідних положень про ідеального мовця-слухача, який має існувати в абсолютно однорідній мовній спільноті. З таким підходом і пов'язане протиставлення мови її вживанню, оскільки мовне використання, на думку Н. Хомського, є досить спотвореним відображенням мовної компетенції через неможливість всеохоплюючого опису. Відповідне прагнення абстрагуватися від реальних мовленнєвих актів не відповідає основному принципу соціолінгвістики – вивченню мови в соціальному контексті. Погляд Н. Хомського на поняття мовної компетенції як уродженого знання основних лінгвістичних категорій і реальної можливості мовця конструювати для себе граматику був дещо звужений та вимагав певного розширення й нового семантичного навантаження, яке б ураховувало результат процесу соціалізації. Таким чином, спираючись на ідеї основоположника генеративної граматики, американські соціолінгвісти, у протиположності Н. Хомському,

висувають поняття *комунікативної компетенції*. Дослідник Д. Хаймс підкреслював, що компетенція включає не лише володіння граматикую та словником, а й знання умов, ситуацій, в яких відбувається мовленнєвий акт [13, 14]. Д. Хаймс припускає, що поняття комунікативної компетенції залежить від визначення двох аспектів: інтуїтивного знання мови та здатності її використовувати; а також охоплює такі параметри – граматична правильність, реалізованість, придатність і “зустрічність” [13, 35]. Перший параметр Д. Хаймса запозичений з теорії Н. Хомського. Реалізованість визначається психологічними факторами, що впливають на мовлення індивіда. Прийнятність означає відношення висловлення до контексту мовлення або ситуації, в якій утворюється комунікативний акт. Зустрічність належить до ймовірності вживання тієї чи іншої форми. Відповідно, компетенція – це експліцитні знання, навички й оцінні судження.

Отже, основна відмінність між мовною компетенцією Н. Хомського й комунікативною компетенцією Д. Хаймса полягає саме у погляді на мовця-слухача: для Н. Хомського – це ідеальний мовець-слухач, тобто абстрактно мислячий носій мови; натомість Д. Хаймс розглядає реального мовця-слухача в реальному мовному колективі, який використовує мову в ситуативно обумовленому вживанні.

У результаті дискусії, що була розпочата в американській соціолінгвістиці на хвилі критики зазначених ідей Н. Хомського, учені методично починають розмежовувати поняття мовної та комунікативної компетенції. При розгляді поняття мовної компетенції лінгвіст Р. Белл визначає комунікативну компетенцію як знання, які має носій мови і яке стосується не тільки формального коду, але й соціальних наслідків мовних виборів, що є доступними мовцю у процесі використання мови протягом життя, де він виступає як учасник мовленнєвих подій, які становлять найважливіший аспект людського суспільства [3, 273]. Спираючись на ідеї Н. Хомського, Р. Белл намагається відносно чітко розмежувати поняття мовної та комунікативної компетенції носіїв мови. Мовна компетенція для лінгвіста – це вроджене знання, що притаманне ідеальному мовцю-слухачу і яке дозволяє йому створювати й розпізнавати граматично правильні речення. Комунікативна компетенція виходить з поняття мовної компетенції не просто як здатність створювати й розуміти висловлювання, але активно й адекватно їх використовувати відповідно до певних соціальних ситуацій.

Поступово розуміння мовної, та відповідно комунікативної, компетенції уточнюється та розширюється й кожен із дослідників привносив щось своє в характеристику цього поняття. Так, лінгвіст М. Халідей розглядав комунікативну компетенцію як функціональну основу використання мови, відповідно до певних її функцій. Досліджуючи проблему навчання дітей іноземної мови, він описав 7 основних функцій комунікативної компетенції: інструментальну, регулятивну, інтерактивну, персональну, евристичну, репрезентативну та функцію уяви [12, 141]. Соціолінгвіст Н. Гез під вербально-комунікативною компетенцією розуміє здатність враховувати у мовленнєвому спілкуванні контекстуальну доречність і вживаність мовних одиниць для реалізації когнітивної та комунікативної функцій [4, 19].

Щодо сучасних досліджень поняття мовної й комунікативної компетенції, то тут слід відзначити, що особливу увагу в соціокультурному дискурсі все-таки приділяють розробці терміна *комунікативна компетенція* й пропонують різні його визначення: в одних – це рівень сформованості міжособистісного досвіду, необхідного індивіду, щоб у межах власних здібностей та соціального статусу успішно функціонувати у певному суспільстві; в інших – це спроможність людини здійснювати спілкування як складну багатокомпонентну динамічну цілісну мовленнєву діяльність, на характер якої можуть впливати різноманітні фактори; або як здатність координувати взаємодію окремих її компонентів задля забезпечення ефективності та результативності комунікації [8, 54].

На нашу думку, поняття мовної та комунікативної компетенції є взаємно обумовлюючими, тобто мовна компетенція певного індивіда апіорі має передбачати наявність комунікативної компетенції. Тому вживання поняття мовної компетенції є більш універсальним, оскільки розглядається як здатність людини розуміти та відтворювати мову не тільки на певному рівні, а й відповідно до різноманітних цілей та специфіки ситуації спілкування. Адже людині недостатньо лише знати систему мови на всіх її рівнях, володіти правилами породження речень, сконструйованих відповідно до граматичних норм, але й необхідно адекватно завданням і ситуації спілкування здійснювати свій вплив на співрозмовника й відповідно до цього вживати мовленнєві висловлювання – тільки в цьому разі ми можемо говорити про повноцінне володіння мовою, бо тільки так реалізується основна її функція – комунікативна. Отже, мовна компетенція має розглядатися як індивідуальна динамічна категорія, в якій відбивається єдність мови і мовлення, тобто це спроможність мовців застосовувати у комунікативній практиці знання із засвоєної мови.

Повертаючись до чинників формування мовної компетенції білінгвів, тобто осіб, мовлення яких характеризується наперемінним, одночасним чи наперемінно-одночасним використанням двох мов у межах однієї комунікативної ситуації, із різним ступенем мовної компетенції в обох мовах, необхідно, в першу чергу, визначити показник базової мови, тобто мови, яка є рідною для індивіда. У сучасній лінгвістиці дефініція терміна *рідна мова* має декілька інтерпретацій. Незважаючи на широке застосування цього поняття в різних галузях мовознавчої науки, ще й досі немає однозначного його тлумачення, а також ускладнює ситуацію наявність, по суті, однотипних термінів, які за допомогою різних назв позначають одне й те саме поняття – *рідна мова, базова мова, материнська мова, перша мова*.

З одного боку, рідна мова – це “мова нації, мова пращурів, яка пов’язує людину з її народом” [6, 121]. З іншого, – рідну мову тлумачать як мову спілкування з матір’ю, тобто як першу систему засвоєння інформації, засіб формування комунікативно-когнітивних навичок, які засвоюються дитиною у процесі біологічного відчуження від матері й переходу до соціального спілкування з нею [10, 12]. Інколи під терміном рідна мова розуміють мову, якою людина “володіє максимально глибоко й повно, якою легше, швидше й простіше думається, яка є для неї найбільш звичною і зручною формою вираження думки та мовного спілкування” [7, 9].

Говорячи про значимість рідної мови та про її зв'язок із світосприйняттям народу, не можна не звернути увагу на гіпотезу “лінгвістичної відносності” дослідників Е. Сепіра та Б. Уорфа, відповідно до якої саме мова визначає особливості мислення народу, що нею говорить. “Світ, в якому мешкають суспільні утворення, що говорять різними мовами, репрезентують різні світи, а не один і той самий світ із різними етикетками. Мова є замкненою продуктивною системою символів, яка не тільки має стосунок до досвіду, а дійсно визначає для нас досвід у силу своєї формальної структури <...> ми підсвідомо переносимо встановлені мовою норми до сфери досвіду” [15, 578]. Наявні на сьогодні експерименти вчених різних галузей – психологів, лінгвістів, етнографів – не підтверджують гіпотезу Сепіра–Уорфа, однак і не спростовують її повною мірою. Якщо прийняти до уваги постулати цієї гіпотези, то досить легко можна прийти до висновку, що при втраті рідної для нації мови, людина відокремлюється від цього етнічного колективу. Як показує практика, концепція “двох рідних мов”, що була висунута в радянський час і виходила з політики “зближення націй” довела свою неспроможність як в теоретичному, так і практичному планах.

Звичайно, про значимість рідної мови для кожної конкретної людини й для держави у цілому можна писати багато, але найголовніше, за словами мовознавця В. Жайворонка, в мові як у суспільному явищі необхідно вбачати трихотомію: людську мову як витвір людської природи, національну мову як колективний витвір духу етносу, індивідуальне мовлення як факт породження мови кожним окремим мовцем [5, 109]. Зважаючи на це, ми пропонуємо, говорячи про індивідуальну мовну компетенцію білінгва, вживати термін базова мова, оскільки визначення мови як рідної чи-то материнської несе в собі відносну нечіткість та певну емоційність. Хоча, слід зазначити, що деякі дослідники говорять про “технічний характер” терміна базова мова [1, 45], але тут головне не “технічність”, а нейтральність, оскільки базовою мовою ми пропонуємо називати мовний код (засіб комунікації), за допомогою якого людина усвідомлює й пізнає навколишню дійсність, тобто базова мова має розглядатися як первинна для індивіда мовна структура, яка є визначальною для подальшого формування комунікативних умінь і навичок.

Отже, при характеристиці мовної компетенції білінгвів треба враховувати, яка мова засвоюється першою, оскільки базова мова виступає підґрунтям для мовно-комунікативного розвитку людини, виконуючи роль своєрідного сита, через яке сприймається світ у численних формах мови, а для білінгвальних осіб із різним рівнем володіння двома мовами цей факт набуває визначального характеру.

Також необхідно врахувати й те, що мови білінгвальних суспільств дуже рідко є рівноправними, одна з мов переважає у функціональному відношенні. У такому разі говорять про основну або домінуючу мову, всі інші мови автоматично набувають статусу додаткових, адже до них мовець звертається у соціально менш значимих ситуаціях. Тобто при визначенні базової (першої) мови для білінгва необхідно визначати фактор функціональної активності засвоєної від народження мови протягом життя білінгвальної особистості, треба звертати увагу на те, чи

залишається базова мова основною для білінгва чи переходить до категорії додаткових, оскільки це безпосередньо впливатиме на вироблення мовної стійкості індивіда.

Показник базовості мови є визначальним для мовця загалом, а білінгва тим більше, оскільки кожна мова, як відомо, – це окрема система, що функціонує за своїми внутрішніми законами, і тому необхідно враховувати, яка мова є першою для мовної особистості при аналізі її мовлення, бо система базової мови накладає суттєвий відбиток на формування мовця в подальшому. Доцільно в контексті цього також враховувати фактор індивідуальної мовної ідентичності особистості, тобто як сам мовець кваліфікує своє мовлення, бо в залежності від цього свідомість програмуватиме мовні параметри, оскільки мовець підсвідомо буде прагнути дотримуватися законів функціонування й норм обраної їм мови. Особливу увагу, на нашу думку, слід приділити тій категорії мовців, для яких базовою мовою є мішані українсько-російські форми мовлення, бо в цьому разі вкрай важко визначити домінування в їхній свідомості якоїсь однієї мовної системи. Звичайно, в такій ситуації визначальним чинником є цілеспрямоване навчання якійсь одній з мов, що має допомогти індивіду розрізнити мовні коди. Також не менш важливо у контексті поставленої проблеми розглянути співвідношення поширених на території України мов – української та російської. Адже цікавим є момент, на який звертається недостатньо уваги у контексті проблеми українсько-російської двомовності, а саме – чи є повноцінним функціонування російської мови, тобто виникає питання: той мовний код, який у протизагагу українському називають російським, чи дійсно він такий уже російський. Оскільки разючою є невідповідність між літературною російською мовою й модифікованим українською дійсністю російськомовним кодом. Особливої значимості це питання набуває в дискусіях щодо офіційного узаконення стану українсько-російської двомовності.

Таким чином, мовна компетенція – це змінне поняття, яке можна розвивати й удосконалювати впродовж життя. Ключовим для розвитку мовної компетенції кожного окремого індивіда в цілому й білінгва зокрема є базова мова, яка накладає значний відбиток на формування мовної особистості. Зважаючи на цей факт, першочергово, задля характеристики індивідуальної мовної компетенції слід визначити, яка мова виступає її підґрунтям – українська мова, російська мова, мішані форми українсько-російського мовлення. Якщо індивід засвоїв першою українську мовну структуру, то при подальшому засвоєнні російської мови на його мовлення буде накладатися відбиток базовості української мови й, навпаки.

Важливе значення для формування мовної компетенції білінгвів має *мовна ситуація*, в якій мовець реалізовуватиме свої комунікативні уміння й навички, засвоєні в родині. Як відомо, до головних ознак мовного простору України належить українсько-російський білінгвізм, поширений, залежно від обставин, різною мірою та у різних формах. Масовий білінгвізм складається з найрізноманітніших проявів індивідуальної двомовності, узагальнюючи які дослідники говорять про 3 найбільш типові: субординативна, координативна та змішана [2]. При субординативному

білінгвізмі мовець сприймає другу мову крізь призму рідної. Координативний білінгвізм, який ще часто називають “чистим”, оскільки за такої форми двомовності мовні системи співіснують автономно, розглядають у протигагу до змішаної форми двомовності, де мови різняться лише на рівні поверхневих структур, адже ми маємо єдиний механізм аналізу й синтезу мовлення. Звичайно, слід пам'ятати, що такий відносно чіткий поділ різних форм побутування білінгвізму є умовним, бо кожна конкретна мовна ситуація характеризується власними умовами формування й функціонування. Як показують дослідження при визначенні форми білінгвізму у індивідів необхідно керуватися категорією контрольованості/неконтрольованості їхнього мовлення, тобто наскільки жорсткими є умови дотримання певного мовного коду. Адже коли мовець контролює своє мовлення, докладаючи певних інтелектуально-психічних зусиль, цілеспрямовано відмежовуючи норми однієї мови від іншої – свідомість програмуватиме не тільки зміст повідомлення, але й певну мовну модель – у цьому разі ми можемо говорити про координативний білінгвізм, оскільки чітко диференціюються мовні коди. Хоча навіть у такій ситуації ми змушені констатувати неодноразово доведений факт, з яким погоджуються практично усі соціолінгвісти, що координативний, або збалансований, білінгвізм споріднених мов практично завжди супроводжується інтерференцією різних мовних рівнів, тобто мовними помилками, інтенсивність яких залежить від індивідуальних особливостей мовців, бо повне й автономне (без змішування елементів контактних мов) володіння двома мовами перевищує психічні можливості пересічної людини. Тут також слід зазначити, що досить частою в умовах перманентного мовного контакту споріднених мов є ситуація, коли мовець не в змозі відмежовувати український мовний код від російського, бо сприймає їх як недиференційоване джерело мовних засобів – таке мовлення потрібно кваліфікувати винятково як мішану форму білінгвізму.

Визначаючи білінгвальні типи мовлення не можна не звернути увагу на ще один своєрідний прояв “двобічного” білінгвізму споріднених мов, при якому кожний з учасників комунікативного акту користується своєю мовою, але розуміє мову співбесідника – *дуалінгвізм* (англ. *dual-lingualism*) [14, 22]. Як правило, такий тип білінгвізму зустрічається частіше за все на межі розповсюдження споріднених мов, що відповідає мовній ситуації України [2, 273], принаймні у її східному регіоні. Варто також відзначити, що стан дуалінгвізму є досить поширеним на всій території країни, не тільки в прикордонних її зонах, через те, що фактично всі українці у силу історико-культурних обставин є білінгвами, адже пасивно володіють українською/російською залежно від рівня мовної компетенції й активно використовують одну з них – базову для мовця, або домінуючу – у соціальній групі, які, до речі, не завжди збігаються. Дві мови – українська й російська – настільки “органічно” співіснують у мовно-комунікативному просторі, що навіть якщо мовна особистість не спроможна у силу певних обставин бути активним білінгвом, пасивним вона буде все одно. Враховуючи цей факт, можна констатувати, що дуалінгвізм є досить поширеною формою спілкування в нашій державі. Але треба також звернути увагу, що подібний прояв перманентного контактування

близькоспоріднених мов на сьогодні ще не дістав належного теоретичного окреслення й практичного аналізу на ґрунті українсько-російської двомовності. На нашу думку, стимулюється такий прояв мовного контактування за рахунок масової культури загалом, і ЗМІ зокрема, де українсько-російська двомовність стала вже нормою, що затвердилася в українському теле- і радіоефірі. Так, наприклад на телебаченні й радіо дуже популярними є передачі, що проходять у форматі, коли один ведучий говорить українською мовою, інший – російською, при цьому демонструється неконфліктність і абсолютна органічність для мовців такої форми спілкування, оскільки головна мета – бути зрозумілим – досягається й, по суті, взагалі нівелюється значення, якою мовою утворюється комунікативний акт.

Таким чином, ми можемо говорити про те, що мовна ситуація значною мірою програмує розвиток мовної компетенції людини. Практично суцільна українсько-російська двомовність із повним набором усіх можливих форм побутування майже не залишає шансів мовцям, що волею історичних обставин змушені були стати білінгвами, на повноцінний розвиток мовленнєвих умінь і навичок. Оскільки одна з контактних близькоспоріднених мов виступатиме перешкодою для всебічного розвитку базової для індивіда мови – риси однієї мови будуть уподібнюватися рисам іншої мови, а в ситуації перманентного контакту між українською та російською мовами поява інтерференційних помилок для самих мовців є практично не помітною, що тим самим знижує рівень мовної компетенції білінгва.

Отже, у контексті зазначеного вище, можемо констатувати, що питання мовної компетенції білінгвальних особистостей є дуже важливим у ситуації українсько-російської двомовності, адже при практичному визначенні рівня мовної компетенції в обох мовах необхідно звертати увагу на безпосередні чинники її формування, а саме – базову для індивіда мову й мовну ситуацію, в якій він перебуває і яка до певної міри програмує його мовну поведінку.

Література

1. Бацевич Ф. С. Духовна синергетика рідної мови : лінгвофілософські нариси / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2009. – 187 с.
2. Беликов В. И. Социолінгвістика / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – С. 9–12 ; 16–17 ; 19–21 ; 24–25 ; 26–27 ; 42–55 ; 268–305.
3. Белл Роджер Т. Социолінгвістика : цели, методы и проблемы / Роджер Т. Белл. – М. : Международные отношения, 1980. – С. 273, 280, 282.
4. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С. 17–24.
5. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика : нариси / В. Жайворонок. – К. : Вид-во “Довіра”, 2007. – 262 с.
6. Іванишин В. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич : Видавнича фірма “Відродження”, 1994. – С. 121.
7. Ибрагимов Г. Х. О понятии “родной язык” / Г. Х. Ибрагимов, К. Я. Зачесов // РЯНШ. – М., 1990. – № 8. – С. 9.
8. Топалова В. М. Формирование социокультурной компетенции студентов технического вуза (на материале английского языка) : дис ... канд. пед. наук / В. М. Топалова. – К., 1998. – 168 с.

9. Хомский Н. Язык и мышление / Н. Хомский. – М. : Прогресс, 1972. – 164 с.
10. Шумарова Н. П. Мовна компетенція киян : соціолінгвістичний аспект / Н. П. Шумарова // Мовознавство. – 1992. – № 4. – С. 11–17.
11. Halliday M. A. K. The users and use of language : readings in the sociology of language / M. A. K. Halliday, A. McIntosh, P. Strevens. – The Hague : Mouton, 1970. – P. 136–169.
12. Hymes D. H. On communicative competence / D. H. Hymes. – Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1971. – 213 p.
13. Lincoln P. C. Dual-lingualism : passive bilingualism in action / P. C. Lincoln. – Te Reo, 1979. – P. 22 ; 65–72.
14. Sapir E. Conceptual categories in primitive language / E. Sapir. – Science, 1931. – Vol. 74. – P. 578.

Анотація

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню поняття мовної компетенції індивідів. Особлива увага приділяється визначенню рівня мовної спроможності білінгвів, тобто осіб, мовлення яких характеризується навперемінним, одночасним чи навперемінно-одночасним використанням двох мов у межах однієї комунікативної ситуації. Окреслено аспекти формування індивідуальної мовної компетенції в контексті проблеми українсько-російської двомовності, а саме – розглянуто терміни *базова мова* та *мовна ситуація*. Оскільки перша засвоєна мовна система накладає значний відбиток на подальше формування мовної особистості, а мовна ситуація тим сам визначає цей процес формування й реалізації мовцем своїх комунікативних умінь і навичок, що засвоюються в родині.

Ключові слова: мовна компетенція, базова мова, мовна ситуація, білінгвізм.

Аннотация

Статья посвящена теоретическому обоснованию понятия языковой компетенции индивидов. Особое внимание уделяется определению уровня языковых способностей билингвов, то есть лиц, речь которых характеризуется попеременным, одновременным или попеременно-одновременным использованием двух языков в рамках одной коммуникативной ситуации. Определены аспекты формирования индивидуальной языковой компетенции в контексте проблемы украинско-русского двуязычия, а именно – рассмотрено термины *базовый язык* и *языковая ситуация*. Так как первая усвоенная языковая система накладывает существенный отпечаток на дальнейшее формирование языковой личности, а языковая ситуация тем самым определяет этот процесс формирования и реализации говорящими своих коммуникативных умений и навыков, которые усваиваются в семье.

Ключевые слова: языковая компетенция, базовый язык, языковая ситуация, билингвизм.

Summary

This article is devoted a theoretical substantiation of concept the language competence of individuals. The especial attention is given to definition of level of language ability bilingualism people that is the persons which speech is characterized by alternate, simultaneous or alternately-simultaneous use of two languages within the limits of one communicative situation. Aspects of formation of the individual language competence of a context of a problem Ukrainian-Russian bilingualism are defined, namely – is considered terms *base language* and a *language situation*. As the first acquired language system leaves an essential mark on the further formation of the language person, and the language situation thereby defines this process of formation and realization of the communicative skills which are acquired in a family.

Keywords: language competence, base language, language situation, bilingualism.